

Hogyan jutunk el Szanticskára?

1. Gadnától Méráig

Ködös, borongós nap volt 1989. október 21-e. A reggeli autóbusz gépiesen darálta a kilométereket a Cserhát dombjai között. Álmosak voltunk, mert a 3.55-ös vonattal indultunk Budapestről, hogy elég korán érkezzünk Miskolcra. Csened volt a tömött járműben, az idő múlásával az utasok lassan cserélődtek. A buszvezető Felsővadászig szóló féljegyet adott Áginak, mondván, hogy 50 km-ig diákjegy érvényes. Szükség esetén, ha ellenőr jön, majd váltunk egy további jegyet. Tudomásul vettük, hogy a sofőr jóvoltából most felénk billen a pénz, de elfelejt jegyet adni. Emez ingyen elviszi az ismerőseit, amaz leállított motorral hosszasan kiabál a pénz nélkül felszállni akaró asszonnyal. Van olyan, aki házhoz szállítja az utast, ismét más önmagát szállítja a házához, hogy a szokásait jól ismerő utasok türelmes üldögélése közben elfogyassza a napszaknak megfelelő enivalóját. Van, aki késik, van, aki pontos, van, aki már tíz perccel korábban átrobog a megállóhelyen, legkevésbé sem véve szívére azok elkeseredését, akik így esetleg utolsó közlekedési lehetőségükről maradtak le. Mondom, sokféle embertípust ismertünk meg Nyugat- és Kelet-Magyarországon, Északon és Délen. Mindig szívesen emlékszünk vissza Dénesre, a Pápa–Révfülöp járat kalauzára, vagy Bélára, aki Putnok és Aggtelek között szállított minket, nem is egyszer.

A köd akkor is sűrűn ülte meg a tájat, amikor Gadnán leszálltunk a buszról. Remény sem látszott arra, hogy a délelőtti Nap felszedje a párát. A faluról így csak bánatos emlékünknél maradt, hiszen egy héttel korábban esős, sáros időben érkeztünk oda. Annál jobb volt visszaidézni azok alakját, akik „napfényessé” tették az akkori napot: egy magányos asszonyt, aki segített tájékozódni a faluban, a görög katolikus parochus gyermekeit, akik szüleik távollétében ideadták a plébánia bélyegzőjét, hogy beüthessük túrafüzetünkbe, és utoljára, de valójában elsősorban Csoltó Jánosé-

két a Fő utca 5-ből, akik igazi vendégszeretettel fogadták és segítették az elázott idegeneket. De erről más-kor ejtünk szót.

A kék jelzés Gadnától az országúton haladt Abaújlak felé. Ha ma megyünk erre, már csak keresztben áthúzott jeleket találunk, mivel pár éve, Rakacaszend után, délnek kanyarították a turistaösvényt. 89-ben azonban még erre ment az út, s mi szedtük is a lábunkat, hiszen alkonyatra Mérára kellett érnünk. Hamar Újlakon voltunk, nézelődtünk erre-arra, tetszetek az oszlopos-íves tornácú házak, s a köd ellenére le is fényképeztünk egyet. Aztán véget ért a falu, s mi a kanyargós szerpentinén átvágva felfelé igyekeztünk a dombhátra. Nem sokat láttunk, de egyelőre nem volt gond a tájékozódással. Jó tudni, hogy abban az időben még nem volt turistatérkép a Cserhátról, csupán az igazoló füzetben lévő vázlat alapján boldogultunk, úgy-ahogy. Az biztos volt, hogy a kereszteződésig az országúton kell menni, azt is tettük. Nemsokára azonban kibontakozott a ködből egy buszmegálló téglapülete, s vele együtt a hármas elágazás. Elkezdődtek a gondjaink.

Ilyenkor mondják, hogy az ember alig lát az orráig. Reménytelenül néztünk felfelé, talán ott valahol, egy-kétszáz méterrel magasabban már süt a Nap, de itt, immár a tető közelében, nincs feljebb. Ki tudja, mikor lesz elfogadható látótávolság. Fogjunk tehát hozzá a kutatáshoz. Elsőnek a földút kínálkozik követésre, ami – megítélésünk szerint – kelet felé halad. Rá is térünk, és elég sokat megyünk rajta. Ha volt eredménye ennek a próbálkozásnak, az csupán annyi, hogy megállapítottuk: jelzés nincs sehol, viszont annál több az érett kővény az út jobb szélén lévő bokrokon. Ebben a helyzetben azonban ez nem nagy vigasztalás. Mit lehet tenni? Az ősi turistaelv alkalmazandó: visszamenni a legutolsó biztos ponthoz, esetünkben az elágazáshoz. Így is történt.

A következő kísérletnél a földúttól kissé jobbra, délkelet felé vesszük az irányt, de azért balra a köves úttól. Minden támpont nélkül ballagunk a füves réten, nyakig a homályban, amikor balra, vagy harminc méterre váratlanul egy építmény sötétlő kör-

vonalai rajzolódni ki. Geodéziai bentorony! Nagy az örömünk, újabb biztos pontunk van, ez az igazi tető. Körbejárjuk, felmenni nem lehet, de minek is, hiszen úgysem láthatunk semmit. Néha azzal bolondítjuk magunkat, hogy előtűnik a Nap, ámde mindez csak álom, marad a szürke bánat. Nézegetjük a torony falát. Ille-ne, hogy legyen rajta jelzés, hiszen fix pont. Festés azonban nincs, maradhatunk saját elképzeléseinknél. Némi tünődés után, az addigi irányt tartva, továbbmegyünk a réten. Mit ad Isten, egyszer csak felbukkan a kék szín néhány fán, talán egy kövön is. Úgy látszik, az erdőszélről bevisz az erdőbe. Azután ismét elveszítjük a fonalat, hiába mászkálunk ide-oda a bokros-fás-füves domboldalon. Türelmünk fogytán megállapítjuk, hogy a helyzet nem tragikus, hiszen a jobbkézre lévő köves út a szikszói elágazás után ismét feljön a dombhátra, és egyesül a kékkel. Leballagunk hát az útra, a szikszói elágazásnál balra megyünk Baktakék irányába. Elégedetten állapítjuk meg, hogy az erdő átsejtelő turistautát az út jobbkanyarulatánál balról megérkezik és szépen együtt halad az országúttal. Azt is látjuk, hol tér le ismét balfelé. Mi is arra megyünk. Ennek az a kézzelfogható, bőrrel és ruhával érezhető eredménye, hogy sűrű, tüskés bozótba kerülünk, ahol késsel, ollóval kellene utat törni. Meg is fogadom, hogy ha legközelebb erre jövök, metszőolló is lesz nálam, és kitisztítom ezt a szakaszt. Az orrunk előtt a kék jelzés, de a bozótban guggolva, négykézláb mászva sem találjuk a folytatást. Hosszabb kínlás után kitörünk egy ritkásabb rész irányába. Nyertünk, újból megvan a jelzés. Jó ideig tudunk is rajta haladni, de az erdő szélére érve vége a boldogságnak. A szokásos eset következik: végeláthatatlan tarló (pláne most!), és semmi nem mutatja a helyes irányt. Állunk, habozunk, aztán az erdőszélhez képest 30–40 fokos szögben elindulunk a lejtőn. Ismét szerencsénk van, mert nemsokára egy épület bukkan ki a fák közül. Úgy képzeljük, hogy a DVTK kulcsosháza. Kerülgetjük, mint macska a forró kását. Turista-szállásnak elmegy, azonban életnek vagy igazoló bélyegzőnek nyoma sincs. Ide-oda járkalunk, kicsit visz-

szafelé is megyek, de nem találok bővebb útmutatást. Bejárom a jobbra eső füves területet, ott sincs semmi. Na jó, gyerünk a köves úton, át a hídon a falu felé addig, míg el nem jutunk az északról jövő útig. Akkor aztán jobbra fordulunk, és ott vagyunk Kék első házainál.

Ha faluba érünk, sok múlik azon, hogy elég hamar találunk-e valakit, aki útba tud igazítani minket. Most szerencsénk volt, mert az első házak egyikének kertjében dolgozó asszony tudta, hogy az igazoló bélyegző a görög katolikus plébánián van. Megmutatta, merre kell mennünk, s pár lépés után ott is álltunk a szép, kétszintes paplak előtt. Zörömböltünk a kerítésajtón. A házigazda, fiatalos, középkorú férfi, lejött a lépcsőkön, és szívélyesen behívott bennünket. Megköszöntük, de nem mentünk fel sáros, nagy bakancsainkkal, csupán beütöt-

tük a bélyegzőt, váltottunk néhány barátságos mondatot, majd megkérdeztük: Hogyan tovább? Igyekezünk is kellett, hiszen elmúlt délután egy óra, s a ködben hamar sötétedik.

Az első lépéseket gondtalanul tettük meg. Könnyen elértük a temető bejáratát, utána – a térképvázlatot követve – folytattuk az addigi irányt. A kertek felső szélén ballagva azonban 5-600 méter után sem találtunk jelzést, pedig lehetett volna a szép fák valamelyikén. Menjünk hát vissza a temetőhöz, az utolsó kék sávhoz! Ott vagyunk, lássuk a környezetet! Körbejárunk a temetőt, sehol semmi. Jön egy öregasszony, ő sem tud segíteni. Nem akarom fárasztani Ágit, ezért ott hagyom, s végignyargalok a már bejárt földúton, de most jóval tovább. Eredmény most sincs. Feljebb, a dombon egy ember szánt. Át kellene vágni a szántáson, megkérdezni tőle:

mit tud, de se kedvem, se reményem nincs hozzá. Visszakullogok a temetőhöz.

El vagyunk keseredve, mert teljesen reménytelennek látszik az egyszerűnek ígérkező folytatás. Ilyesmik tudják letörni a túrázókat, amikor a sima ügyek váratlanul bonyolulttá lesznek. Még egyszer körbekeringek a temető körül, eredmény nélkül. Ahogy tanácstalanul álldogálunk, egy fiatal férfi és egy asszony jön fel a faluból. Október vége lévén, rendbe akarják hozni hozzátartozójuk sírját. Mit tudnak tanácsolni a tanácstalan gyalogosoknak? Merre szoktak menni az errefelé járó vándor népek? Teljes elképedésünkre, az elképzelt irányra merőleges utat javasolnak. Kelet helyett – arra van Méra – Dél felé küldenek. Hihetetlen! A jó szándékot azonban sohasem szabad visszautasítani. Az is igaz, hogy az arrafelé menő földúton – mivel valószínűtlen irányba vitt – csak száz métert tettem meg. Toldjuk meg hát további pár száz méterrel, s ha nem járunk sikerrel, akkor visszamegyünk a plébániára tanácsot kérni. Minthogy közben eltelt jó fél óra, Méra elérése veszélybe került. Nagy baj, persze, nem lehet, hiszen – legrosszabb esetben – fogunk a faluban egy délutáni autóbust, amivel le tudunk jutni a vasúthoz. Gyerünk!

Ballagunk a falu feletti úton. Jobbra lenn a baktai házak, a templom. Előtűnk szántóföldek, távolabb bokrok és egy alacsony fásor. Közeledünk, közeledünk, s ekkor üdvriválgásban törünk ki, mivel az első fák egyikén feltűnik az immár háromnegyed órája keresett festés. Hurrá! Boldogan üggetünk tovább, úgy fél kilométert, amikor rájövünk, hogy éhesek vagyunk, hiszen reggel hétkor ettünk utoljára, még Miskolcon. Megérdemlünk néhány falatot. Öt percet szántunk az étkezésre, mert takarékoskodni kellett az idővel.

A zártkertek melletti földút párhuzamosan halad a falun átvezető, észak-déli irányú köves úttal. Mivel abban a tudatban élünk, hogy Méra kelet felé van, ezért a kertsor végére érve balra fordulunk, és a sövények mentén haladunk tovább. A gyakorlat azt mutatja, hogy hasznos, ha a turista a szemén kívül a fülét is nyitva tartja. Az egyik kertben két férfi dolgozott, munka közben beszélgettek. Mintha olyasmi szűrődött volna át a bokrokra, hogy – az egyik szerint – megint eltévedt alakok járkálnak erre. Hm, ez képtelenség, biztosan hallucinállok. Mivel semmilyen részletet nem szabad megvizsgálatlanul hagyni, ezért visszamegyek, és átszólók a kerítésen, hogy szeritük mi a helyes út. Válaszuk után úgy érzem magam, mint a kutya, amit állandóan másfelé rángatnak. Mi mindig keletnek akarunk menni, a helyiek mindig dél felé

terelnek. Most éppen nem derékszögben van a jó irány, de azért az elképzelhető képest kb. 50 fokkal jobbra. Vágjunk csak át szépen a szántáson, menjünk le a völgy felé, ott van egy tanyaépület. Előtte forduljunk jobbra, és térjünk rá a köves útra. Megköszöntük a tanácsot, s reméltük, hogy jónak bizonyul. Nagyon meg voltunk lepve, de ahogy ereszkedtünk lefelé a csupasz domboldalon, valami elkezdett motoszkálni a fejünkben. Mintha a Turista Magazin írt volna némely útvonal módosításról, többek között ezen a vidéken is. Csak hát nincs térkép-vázlat, ami van, az a régi, nem tudjuk hasznát venni. A faluból felkanyarodó köves út mentén azonban viritanak a kék sávok, biztonságban vagyunk. Gyerünk gyorsan, felfelé az úton! Lapos pillantást vetünk a jobb oldali dombra, amelynek lejtőjén asztalok, padok láthatók. Nyilvánvalóan jó kis pihenőhely, lehet játszani, szalonnát sütni. Jó, hogy tudjuk, de most nincs idő álmódosításra. Világosan látszik, hogy az útról balra be kell térni az erdőbe, s az is hamar kiderül, hogy így átvágtuk az országút hajtókanyarját. Ahogy felérünk az útra, már keresztezhetjük is, és szép, gondozott vikenetekkel beszórt, egy kicsit balatonfelvidéki préházegyüttesel tarkított domboldalon ereszkedhetünk lefelé. Október végén sokan vannak kinn a telkeken, folyik az őszi munka. Ahol a pincéknek vége van, ott kezdődik a falu. Fancsal.

A főútcán jobbra indulva, a gyakorlott szem azonnal észreveszi a közeli oszlopról árván leelő vasláncot. Oly gyakori jelenség, hogy letépik a bélyegzőt. Marad a doboz, meg a fityegő lánc. Valaki megint végrehajtott egy hőstettet. Meg kell szokni. Csúpan az a furcsa – most már emlékszünk is –, hogy Fancsalt csak nemrég iktatták be a Kék Túra útvonalába, s már lába kelt a bélyegzőnek. Persze ezért nem a helybeliek felelősek.

Ha nincs bélyegző, akkor a vándor körbefogatja szeméit, hol lel igazolásra alkalmas helyet. Tetszik, nem tetszik, tudomásul kell venni, hogy elsősorban az italboltokra számíthatunk, ahol minden nap és általában majdnem minden időben van valaki. Ezután jönnek a vegyesboltok. Szépek a plébániai bélyegzők is, csak az a baj, hogy a papok – számos fiájuk gondozása miatt – gyakran vannak házon kívül, vagy nincs is pap a faluban. Szóba jöhet még a polgármester, de hát hét végén be van zárva a hivatal, s ki örülne, ha az erőszakos bankancsosok a magánlakásán akarnak zavarni. Ettől függetlenül, rá is lehet számítani. A jó humorú, készséges tiszabecsi tanácselnök – korábban így hívták a falu első emberét – biztosan

elfelejtette, én azonban húsz év elmúltával is jól emlékszem arra a nyári délutánra, amikor a falu összes boltja, eszpresszója zárva lévén, hazavitte füzeteinket, és nagy tanácsai pecsét beütésével igazolta ottlétünket a 2000 kilométeres kerékpáros körtúra legkeletibb pontján.

A kifosztott fancsali doboztól néhány lépésre bolt volt látható. Szombat délután, közel három órához, semmi sem garantálja, hogy nyitva is legyen. Nyitva volt. A hideg helyiségben egy fiatal asszony állt magányosan. Köszöntünk, megvettük a szokásos Cola-adagunkat, majd érdeklődtünk, van-e bélyegzője. Nem természetes dolog, hogy van, az sem, hogy ideadja. Némely fontoskodó boltvezető arra hivatkozik, hogy rajta van az MNB-szám. Mintha ki akar-nánk őt fosztani! Más kurtán azt mondja, hogy nincs. Kész. A mi boltosunk azonban nem ebből a fajtából való volt. Aztán elmondta, hogy nem marad sokáig, hamarosan bezár. Hűvös is van, vendég se sok. Beszélgettünk. Honnan jövünk? Pestről. Hajnalban indultunk, este tízre visszamegyünk. Szörnyülködött. Minek jövünk ide, Isten háta mögé, ilyen hideg, sáros, ködös időben? Megpróbáltam kerülni a nagy kijelentéseket, ezért olyasmit morogtam, hogy itt is emberek laknak. De el is igekeznek innen – vágta rá. Ebben maradtunk. Kilátásba helyeztem, hogy nemsokára majd a feleségemmel együtt hármasban jövünk ide, csak ő egy kicsit lemaradt. Felhörpintettük italunkat és elbúcsúztunk tőle. Emléklül ideírom a bélyegző szövegét, ahogy ki tudom betűzni: 225. sz. Encs és Vidéke Általános Fogasztási és Értékesítő Szövetkezet – Italbolt – Fancsal, Fő u. xx – MNB 272-30204. Ebben az új világban már nem használható ez a szöveg. Isten éltesse az egykori boltosnót!

Három órakor, kicsit lefelé, keresztbevágunk a falun, jobbra fordulunk, aztán felérünk egy kopasz szántóföld szélére. Nem emlékszem, hogy akkor is gyümölcsös volt-e ott, úgy, mint pár évvel később. Az biztos, hogy a jobb szélén mentünk keleti irányban, s amikor elértünk egy fiatal erdőt, akkor jobbra fordultunk, majd egy idő múlva ismét balra, derékszögben. Az olvasó számára rendkívül unalmas lehet ennek említése, nekünk azonban, fél négyhez közeledve, nem volt nyugalmunk.

Utolsó fordulónkat baltacsapkodás hangjai kísérték. Három fiatal cigánylegény, az egyik egészen gyerek, aprított egy kivágott fát. Mellettük ereszkedtünk lefelé a bokros mezőn, amelynek közepén egy itatóvályú is nyújtózott. A vályú után azonban magunkra maradtunk a réten. Kóbo-

rolva haladtunk, és azon gondolkodtunk, hogy jobbra kellene tartani. Ha ugyanis elveszítjük az utat, akkor jobbra lefelé Encsnek kell lenni, ott kiköthetünk estére. Ekkor jelent meg ezernél is több kilométeres vándorlásunk egyik emlékezetes alakja.

A ködös alkonyatban egy idősebb cigány férfi tűnt fel. Kuttyájával jött felfelé a lejtőn. Az az ötletünk támadt, hogy a köszönetesen túl megkérdezzük, tud-e valamit a turistaút irányáról. Ő ezt mondta: „Menjenek le a domb aljába, az a devecei völgy. Ott forduljanak balra, és menjenek el a – szerencsére még valahogy kivehető – tölgyfáig. Ezután menjenek fel a földúton a másik dombra. Jelzés nem lesz, de tegyenek meg másfél kilométert. Ezután menjenek a dombtetőn addig, amíg nem látnak egy facsoportot kb. 300 méterre. Akkor forduljanak balra, és menjenek el egy erdő sarkáig. A saroktól az erdő balszélén menjenek egy elágazásig, utána jobbra le.” Az idézőjelben lévő részt szó szerint másoltam le a naplóból.

Nem tudom, hogy a tisztelt Olvasó volt-e valaha olyan helyzetben, hogy képtelen volt eligazodni a kapott tanácson. Elég gyakran fordul elő, hogy egy helyi lakos azt sem tudja, mi az a kékszínű festés, ami a kerítésen díszel, nemhogy kézzelfogható irányítást lenne képes adni az előretáshoz. Szíveskedjék ehhez hozzávenni azt a tényt, hogy október végén, délután fél négykor vagyunk, köd van, amelyben a 300 méterre lévő facsoportot 300 méterről nem lehet látni. Amikor úgy kell haladni a ködben a földúton, az üres domboldalon, amint a repülő száll a felhőben. És fordulni kell balra úgy, hogy csak érezed, hogy talán most lehetne balra fordulni a nagy semmiben. Ha tehát a tisztelt Olvasó veszi a fáradságot mindennek és még egyéb körülményeknek az elképzelésére – mondjuk, jó kis sár az úton –, akkor végül próbálja meg azt is elképzelni, hogy milyen lelkiállapotba kerültünk akkor, amikor az ide-oda forgolódás végén a ködből előbukkant egy erdősarok, annak egyik szélső fáján egy bádogtábla, ezzel a felirattal: Országos Kék Túra – Méra – 35 perc. Hajszálpontosan oda jutottunk. Egész pályafutásom során nem kaptam olyan pontos leírást, mint ettől az öreg cigánytól. Utólag visszagondolva, csak azzal tudtuk viszonzni a szívességét, hogy megmondtunk, hol aprítják a gyerekei a fát. Ő meg azokat kereste.

Amint kellett, jobbra lementünk, elhaladtunk egy fenyves szélén, aztán rét jött és birkanyáj. Feltűnt a 3-as út, az autók. Háromnegyed ötkor a mérai vasútállomáson voltunk, jó félóra múlva már gurultunk Miskolc felé.

Merza József